

Tygodnik Gospodarczy

Rok IV

Poznań, dnia 4 września 1948

Nr 36

TREŚĆ: Skutki braku kalkulacji — Praktyka i wykładnia prawa skarbowego (str. 418) — Nowe opłaty probiercze (str. 422) — Obowiązek zabezpieczenia, zaofiarowania i zakupu odpadków użytkowych (str. 422) — Ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa (str. 423) — Uzbrojenie budynków fabrycznych (str. 425) — Komunikaty i różne wiadomości (str. 427) — Kartoteka: Bretton Woods i Prawo zatrzymania.

Skutki braku kalkulacji

Kalkulacja należy do tych zagadnień w przedsiębiorstwie, które są częstym przedmiotem rozważań i dyskusji. Jest po dziś dzień już rzeczą niesporną, że materiał kalkulacyjny nie może być dla siebie samoistny i odrębny, lecz musi mieć ścisłe powiązanie z wszystkimi sprawami, które albo od niej albo też na odwrót są zależne. Szczegółne znaczenie — jak to już niejednokrotnie podkreślaliśmy — ma kalkulacja w połączeniu z księgowością, jako dwu części składowych rachunkowości. Swego czasu w historii tych dwu spraw kalkulacja stanowiła dla siebie zupełnie indywidualny proces działania w rozwoju przedsiębiorstwa — współcześnie kalkulacja zajął się silnie z planowaniem, księgowością i statystyką. Księgowość daje podstawy dla kalkulacji, podobnie jak i do obliczenia wyniku gospodarczego i majątku przedsiębiorstwa.

Zgodność liczb ogólnych na poszczególnych rachunkach księgowości z cyframi ogólnymi poszczególnych składników kalkulacji daje dowód:

- a) prawdziwości wyników księgowości,
- b) ścisłości przeprowadzonej kalkulacji,
- c) ujawnienia wszelkich zjawisk dodatnich i ujemnych, które oddziałują na ostateczny wynik.

Jeżeli chodzi z kolei o drugą stronę medalu, to w licznych jeszcze wypadkach stwierdzić można brak lub niewłaściwą kalkulację w takim czy innym przedsiębiorstwie. Wprawdzie nie znajdujemy jeszcze w chwili obecnej wyraźnych przepisów prawnych odnoszących się bezpośrednio do kalkulacji i jej sposobu prowadzenia, to z innych znanych nam przyczyn w żadnym wypadku nie wolno nam o niej zapominać i prowadzić ją należy w taki sposób, by w każdym wypadku mogła być podstawą i źródłem dla innych prac pośrednio lub bezpośrednio związanych.

W odmianach kalkulacji odróżniamy tzw. kalkulację początkową (wstępną) i końcową. Jeżeli

przywiązujemy wagę li tylko do pierwszej, a drugą zupełnie pomijamy, nie czynimy zadość przyjętym zwyczajom handlowym i bardzo często przy takim postępowaniu można by mówić o braku kalkulacji.

Dobrze przeprowadzana kalkulacja z pełnymi ich wynikami jest dla przedsiębiorcy tak pożyteczna i zarazem pouczająca albo nawet i doksztalcająca, że wielokrotnie równoważy wszystkie trudy i koszty na ten cel poniesione. Kalkulacja jest jedną z tych dziedzin wiedzy zawodowej przedsiębiorcy, która daje to, co ogólnie nazywamy „własnym doświadczeniem”.

Z drugiej strony przedsiębiorstwo nie mające zupełnie albo nie mające systematycznie zorganizowanych metod kalkulacyjnych posiada wady, które:

- a) ujemnie oddziałują na bieg pracy w przedsiębiorstwie,
- b) przyczyniają się do ujawniania ujemnych wyników działalności przedsiębiorstwa,
- c) hamują normalny rozwój przedsiębiorstwa,
- d) są przyczyną zbędnych sankcji karnych za przekroczenie prawem ustalonych norm zyskowności brutto.

Przedsiębiorca lekceważący sobie kalkulację bardzo często nie zna ceny swego artykułu. W przedsiębiorstwach handlowych sprawa ta uwytkła się co prawda na niektórych tylko odcinkach pracy, — gorsze skutki znajdujemy natomiast w przedsiębiorstwach wytwórczych a więc rzemieślniczych i przemysłowych. W tych pierwszych jest nam wprawdzie wiadoma cena zakupu, lecz ta niekoniecznie pokrywa się z ceną kosztów własnych, która może bardzo silnie odbiegać od ceny zakupu. Jeżeli ponadto uwzględnimy pewne artykuły, które z przyczyn od nas niezależnych tracą na jednostce miary, wówczas bez ścisłej kalkulacji ustalamy ceny nieistotne albo z potrzebami

interesu klienta i społecznego, albo też niezgodne z zasadami organizacji przedsiębiorstwa.

Na ustalenie ceny danego artykułu ma wpływ:

1. granica kosztów materiału,
2. granica kosztów produkcji, administracji i sprzedaży,
3. granica zysku.

Nieznajomość tych granic nie pozwala przedsiębiorcy dokładnie ustalić, jaka jest zdolność produkcyjna jego przedsiębiorstwa, trudno mu we właściwej chwili umiejętnie przeprowadzić reorganizację i odpowiednio zareagować w chwili zaistnienia zmian w cenach surowca, robocizny i kosztów.

Ukształtowanie ceny przez przedsiębiorcę z zupełnym pominięciem kalkulacji stwarza poważną fikcję, a na wypadek postawionych mu zarzutów z tytułu pobierania nadmiernych lub nieuczciwych zysków staje bezbronny i bez wytłumaczenia.

Przedsiębiorca, pomijając kalkulację, nie zna wydajności swego zakładu pracy. Trudno wtedy jest odpowiedzieć na takie pytania, jak:

- a) jaka jest wydajność pracy poszczególnej jednostki, pewnej grupy lub działu zakładu,
- b) jaka jest wydajność poszczególnego surowca lub materiału zużywanego do przerobu lub wyrobu,
- c) jaka jest rentowność poszczególnych oddziałów lub całego zakładu,
- d) jakie zaistnieją potrzeby, które mogłyby podnieść wydajność przedsiębiorstwa.

Brak kalkulacji nie pozwala przedsiębiorcy poznać zachodzącego niedbalstwa, nieuczciwości lub nieudolności. Na pozór może się przedsiębiorcy wydawać, że w jego warsztacie pracy jest lub musi być wynik pozytywny. Kieruje się wówczas zwykłą obserwacją, tj. stwierdzeniem pełnego zatrudnienia podwładnego mu personelu, w rzeczywistości zaś panować może chaos i trwonienie czasu pracy. Dorywcze stwierdzenie tych mankamentów nie rozwiązuje całości, i na tym odcinku najlepszym sygnałem i sprawdzianem jest kalku-

lacja, przy pomocy której jesteśmy władni docieć niejednokrotnie do błędów ukrytych.

Zdolności ludzkiego umysłu nie można w przedsiębiorstwie zbytnio przeceniać. Nie ulega wątpliwości, że do stwierdzenia pewnych błędów organizacyjnych w przedsiębiorstwie dojść można innymi znanymi metodami, lecz w tych wypadkach, gdzie chodzi o stwierdzenie wyników w poszczególnych jednostkach procesu produkcji, kalkulacja jest nieodzowna i konieczna.

Władze nakreśliły poszczególnym przedsiębiorcom granicę dochodowości w pojęciu zysku brutto i netto. Dla przedsiębiorcy z punktu widzenia jego gospodarczości mają one charakter tylko częściowo wiążący, to znaczy, nie wolno na przykład zysku brutto przekraczać. Bez kalkulacji trudno nam stwierdzić czy i w jakim stopniu dochodzimy do ustalonych granic. Droga badań kalkulacyjnych można dojść do pewnych liczb ogólnych czy procentowych, które stwierdzą nam właściwą granicę maksymalną zysku brutto, tj. dorównanie lub wykazanie niższej dochodowości. Lecz to nie wszystko. Przedsiębiorcę winna interesować również różnica ceny lub liczby procentowej, jaką on wykazuje przy porównaniu swego zysku brutto z zyskiem netto. Bardzo często np. przypuszcza się, że zysk czysty waha się dla przykładu w granicach 15%, a po przeprowadzeniu dokładnej kalkulacji dochodzimy do liczby daleko od poprzednio zakresłonej. Jeżeli jest ona znacznie wyższa, np. 45%, to dochodowość jako bardzo daleko odbiegająca od zakresłonej (15%) stanie się niewątpliwie źródłem dociekań przez organa kontrolne. Dobrze zorganizowana kalkulacja nie dopuści do tego rodzaju odchyłeń, wadliwa lub zgoła pominięta stwarza dla przedsiębiorcy zbędne zarzuty i nieprzyjemności. Stąd prosty wniosek, że tylko właściwie przeprowadzona kalkulacja w połączeniu z księgowością stwarza właściwe i słuszne podstawy do ustalania cen i wyników z działalności przedsiębiorstwa.

mgr M. Nowicki

Praktyka i wykładnia prawa skarbowego

Próby reklamowe — podatek obrotowy.

Ranus — Pytanie: W związku z zakazem kupowania towarów przez instytucje państwowe (P. C. H. i inne) od firm prywatnych zmuszeni jesteśmy szukać rynku zbytu przez hurtownie i detal prywatny. W tym celu postanowiliśmy przeprowadzić kampanię reklamową przez dołączanie do wysyłek pewnej ilości towaru, który byłby rozprowadzany jako próby reklamowe. Czy tego rodzaju propaganda podlega podatkowi obrotowemu, w danym razie czy oblicza się cenę kosztów własnych czy sprzedaży. W jaki sposób należałoby przeprowadzić przez kartotekę i księgowość?

Stosownie do postanowień art. 1 dekretu o podatku obrotowym podatkowi podlegają m. in. świadczenia rzeczy: prywatno-prawne, zawodowe i odpłatne. Oddawanie przez przedsiębiorstwo tzw. próbek towarowych dla celów reklamowych

nie mieści się jako stan faktyczny w pojęciu świadczenia jako takiego w ogóle a ponadto brak tutaj jednego co najmniej z trzech zasadniczych elementów, a mianowicie odpłatności. Stąd też nie będzie tu zachodził obowiązek podatkowy w podatku obrotowym.

Co do sposobu księgowania tych zaszłości, odsyłamy do alfabetycznego **Spisu Księgowań** w Nr 26 Tygodnika Gospodarczego z r. 1948 pod „Próbki towarowe” oraz „Reklamy”.

Prowizje obrotowe

Ranus — Pytanie: Doszło do naszej wiadomości że niektóre firmy udzielają poza ustaloną marżą rabatu pewien procent jako bonus od rachunku lub stosują prowizję obrotową. Czy bonus lub prowizja obrotowa nie kolidują z przewidzianą marżą zarobkową?

Według wyjaśnień Biura Cen w sprawie handlu łańcuszkowego — **konsument** nie może otrzymać towaru po cenie wyższej aniżeli wynosi cena faktyczna powiększona o dozwolony zysk brutto łącznie hurtowy i detaliczny. W konkretnym przypadku nie sądzimy, by zasada ta mogła być naruszona przez udzielanie prowizji rabatowej, skoro nie narusza ona w zasadzie ceny fabrycznej, stanowiąc dobrowolną bonifikatę, i umniejszenie zysku wytwórcy. Nie oznacza ona również automatycznego wzrostu marży zarobkowej u hurtownika, który w postaci bonifikaty uzyskuje wprowadzić większą zyskowność, jednakże nie powiększa swej marży zarobkowej (ustalonej) doliczając ją do ceny zakupu brutto a w wyjątkowych przypadkach do kosztu nabycia brutto.

Obowiązek podatkowy biegłych.

Adam P. Poznań — Pytanie: Posiadam przedsiębiorstwo hurtowej sprzedaży towarów. Poza tym jestem zaprzysiężonym biegłym sądowym. Od wynagrodzenia za czynności z tytułu biegłego płacę podatek dochodowy (z pominięciem obrotowego). Czy podatek ten należy obliczyć według tabeli od wynagrodzeń, wypisując osobną deklarację lub też należy sumę pobraną za czynność biegłego włączyć do dochodu z przedsiębiorstwa. Urząd Skarbowy nie posiada dotąd żadnych dyrektyw?

Podatek od wynagrodzeń.

Stosownie do postanowień dekretu o podatku od wynagrodzeń, podatkowi od wynagrodzeń podlegają wynagrodzenia za pracę, tj. wszelkiego rodzaju świadczenia w pieniądzu lub w naturze otrzymywane przez pracownika z tytułu pełnionej przez niego pracy.

Do kategorii wynagrodzeń za pracę należą m. in. wynagrodzenia wynikające ze stosunku umowy o pracę. Stosunek umowy o pracę pracowników umysłowych reguluje prawo pracy a w szczególności rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 323) wraz z Działem I Tytułu XI. Kodeksu Zobowiązań.

W przypadku gdy powstaje wątpliwość, czy w ogóle zachodzi stosunek umowy o pracę, należy ustalić, czy całokształt praw i obowiązków danej osoby jest normowany przepisami z zakresu prawa pracy.

O stosunku umowy o pracę decyduje stan faktyczny. Istotne dla ustalenia stosunku umowy o pracę będzie stwierdzenie istnienia faktycznej zależności pracownika od pracodawcy, wyrażającej się w obowiązku podporządkowania się pierwszego temu ostatniemu, przejawiającego się brakiem samodzielności co do przedmiotów, rozmiaru, czasu, miejsca i sposobu wykonywania pracy, o których decyduje pracodawca.

W szczególności kryteria charakteryzujące stosunek umowy o pracę w odróżnieniu od umowy o dzieło są według orzecznictwa Sądów Najwyższych z zakresu tak prawa cywilnego jak i podatkowego następujące:

1. świadczenie pracy jako takiej a nie wyników pracy,

2. dysponowanie pracą przez pracodawcę,
3. zależność służbowa pracownika od pracodawcy. Przejawia się ona w podporządkowaniu pracownika pracodawcy i obowiązku wykonania przez pracownika zleceń pracodawcy w granicach umownych w godzinach pracy przy skrepowaniu dowolnym dysponowaniem czasu w tych godzinach, w konieczności stosowania się do istniejącej technicznej organizacji przedsiębiorstwa,
4. wyłączność pracy pracownika na rzecz pracodawcy nie obowiązując,
5. obowiązek wypłaty wynagrodzenia przez pracodawcę nie musi polegać koniecznie na wynagrodzeniu stałym, lecz może ono być i zmienne np. umowa akordowa lub umowa tantiemowa,
6. o charakterze stosunku umowy o pracę decyduje treść stosunku umowy a nie nazwa. Np. nazwanie umowy, będącej w istocie umową o dzieło — umową pracy — nie jest miarodajne,
7. po stronie pracownika brak jest ryzyka gospodarczego.

W świetle tych wywodów należy stwierdzić, że przychody biegłego (choćby nosił określenie wynagrodzenia) — jeżeli tym biegłym nie jest urzędnik np. sądowy lub wojewódzki — jako nie wypływające ani ze stosunku służbowego ani ze stosunku umowy o pracę, nie stanowią w konkretnym przypadku wynagrodzenia w rozumieniu dekretu o podatku od wynagrodzeń, a zatem podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym na zasadach ogólnych, na podstawie dekretu o podatku dochodowym z dnia 8 stycznia 1946 r.

Podatek obrotowy.

Zachodzi pytanie, czy i w jakiej mierze podlega biegły z tytułu omawianego zajęcia podatkowi obrotowemu i dochodowemu.

Mniemanie, jakoby podatkowi obrotowemu podlegały tylko przedsiębiorstwa, jest błędne. Już ustawa z r. 1938 o podatku obrotowym znosi świadectwa przemysłowe i przekształca dotychczasowy podatek przemysłowy na typ podatku obrotowego. Przyjęła ona jako określenie przedmiotu podatkowego — świadczenia, mające charakter wykonywania umowy cywilnej i posiadające dwie istotne cechy: odpłatność i zawodowość.

Czynności biegłego będą należały do grupy prywatno-prawnych, odpłatnych świadczeń usług, a w płaszczyźnie zgłoszenia obowiązku podatkowego (wykupienia karty rejestracyjnej) dekret o podatku obrotowym grupuje omawiane usługi w art. 10 pkt 6 (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 94 z r. 1948) zatytułowanym: „Wszelkie inne przedsiębiorstwa, zakłady oraz zajęcia zawodowe i zatrudnienia o celach zarobkowych”.

W zakresie czynności biegłych dekret o podatku obrotowym nie przewiduje żadnego zwolnienia; art. 3 pkt. 8 tego dekretu zwalnia jedynie od podatku obrotowego „świadczenia spełnione za wynagrodzeniem”, podlegającym podatkowi od wynagrodzeń, do których mają zastosowanie przepisy dekretu o podatku od wynagrodzeń.

Jeżeli zatem stan faktyczny stosunku umownego pomiędzy biegłym a zleceniodawcą (w konkretnym przypadku sądem) nie przemawia za przy-

jęciem stosunku umowy o pracę, jak to przedstawiliśmy wyżej, należy zakwalifikować odnośną umowę bądź jako umowę o dzieło bądź jako umowę o zlecenie, tj. przyjęcie zobowiązania do dokonania określonych czynności dla zlecającego albo weszcie jako umowę o świadczenie usług, nieuregulowane jako szczególny rodzaj umów.

Czynności wykonywane w tych ramach są prywatno-prawnymi, zawodowymi i odpłatnymi czynnościami usług, podlegającymi podatkowi obrotowemu. Podstawę opodatkowania stanowi obrót, którym jest odpłata a więc przypadający ekwiwalent pieniężny za spełnione świadczenia, a więc w konkretnym przypadku tzw. wynagrodzenie za czynności biegłego. Zasadnicza stawka podatku wynosi 4%

Podatek dochodowy.

Nadwyżka przychodu (tj. różnica między sumą przychodu a kosztami ich uzyskania) osiągnięta z zajęcia zawodowego i wszelkiego innego zatrudnienia o celach zarobkowych z wyjątkiem wynagrodzeń za pracę podlegają podatkowi dochodowemu na podstawie dekretu z dnia 8 stycznia 1946 r. o podatku dochodowym. Do kosztów uzyskania przychodów należy tu również opłata za kartę rejestracyjną i podatek obrotowy.

Z uwagi na to, że zarządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 21 października 1947 r. ustalające m. innymi normy szacunkowe zysku netto dla zajęć zawodowych i zatrudnień o celach zarobkowych nie przewidywało norm takich dla zajęć biegłych, podstawa opodatkowania w części dotyczącej tego zajęcia ustalona być musi indywidualnie, a co za tym, wskazane jest ze szczególną starannością udokumentowywać koszty uzyskania.

W konkretnym przypadku pytającego, w ten sposób ustalona nadwyżka z przychodów z czynności biegłego winna być połączona z nadwyżką z przychodów przedsiębiorstwa hurtowej sprzedaży towarów, a łączna suma tych nadwyżek stanowi podstawę opodatkowania w podatku dochodowym. Na tych samych zasadach obowiązuje obliczanie i uiszczanie zaliczek miesięcznych.

Usterki formalne w księgach a 50% zwwyżka podatku w r. 1948.

Stały Czytelnik — Elbląg.

Pytanie: W związku z omawianym w Nr 27 zapytaniem, dotyczącym usterek w księgach a 50% zwwyżką podatku obrotowego, proszę o dalsze wyjaśnienia w tej sprawie na łamach Tygodnika. Mnie również podwyższono podatek o 50% w roku 1947, nie unieważniając ksiąg, ale tylko za okres od 1 stycznia do 31 sierpnia 1947 r. Domiaru za pozostałe miesiące dotąd nie otrzymałem, chociaż według przepisów powinienem był otrzymać domiar za cały rok. Ponieważ księgi moje za rok 1947 nie były jeszcze badane do tej pory, czy w wypadku dalszego domiaru za rok 1947, który nastąpiłby już w r. 1948, mam prawo do odwołania się na ustawę z dnia 25 lutego 1948 r. czy też nie?

Jakkolwiek nie podał Pan konkretnie przyczyn, dla których podwyższono stawkę w podatku obrotowym o 50%, przyjmujemy, (wnioskując z

powołania się na przedmiot wyjaśnienia w Nr 27 z 1948 r. Tygodnika Gospodarczego Czytelnikowi I. K. S.), iż w konkretnym przypadku idzie o podobny charakter usterek formalnych w księgach. Z tym zastrzeżeniem wyjaśniamy, iż zmiana przepisu art. 17 ust. 4 dekretu, dotyczącego omawianej zwwyżki 50%-owej weszła w życie z dniem 1 stycznia 1948 r.

Jak się orientujemy, pytanie sformułowane przez Pana zmierza do rozstrzygnięcia kwestii o **znaczeniu zasadniczym** dla wszystkich podatników znajdujących się w analogicznej sytuacji a mianowicie, czy czynność władzy skarbowej dokonywana na odcinku sprawy podwyższenia stawki o 50% dokonywana w roku 1948-mym a więc pod rządem obowiązującej już zmiany cytowanego przepisu, uwzględniać musi tę zmianę bez względu na okres, którego dotyczy.

Zdaniem naszym sprawę rozstrzygnąć należy w sensie dla Pana niekorzystnym, innymi słowy, iż w przypadku dokonania w roku 1948 wymiaru ostatecznego za rok 1947 przy zastosowaniu zwwyżki 50%-owej za okres od I—VIII 1947 r. (kwestii dalszego domiaru za IX do XII 1947 r. jeszcze nie przesądzamy, jak to wynika z dalszych rozważań) nie mógłby Pan skutecznie podnosić w ewent. wniesionym odwołaniu, sprawy niewłaściwego stosowania postanowień art. 17 ust. 4 dekretu o podatku obrotowym w nowym jego brzmieniu od dnia 1 stycznia 1948 roku a to z następujących względów:

Sprawa 50%-wej zwwyżki w podatku obrotowym jest zagadnieniem, ustalonym nie w płaszczyźnie obowiązujących przepisów prawnych o prowadzeniu rachunkowości ani dekretu o postępowaniu podatkowym a wyłącznie na odcinku dekretu o podatku obrotowym. Z uwagi na to, że integralną częścią postanowień tego dekretu jest sprawa roku podatkowego jako roku kalendarzowego, w którym powstaje obrót podatkowy (art. 5 dekretu) należy przyjąć, że wszystkie inne zagadnienia normowane dekretem będą dotyczyły tego właśnie roku podatkowego — w konkretnym przypadku roku 1947. Sprawa natomiast okresu, w którym władza skarbowa podejmuje czynności w zakresie ustalenia zobowiązania podatkowego za ten rok pozostanie bez znaczenia na merytoryczne rozstrzygnięcie podejmowane w ramach przepisu art. 17 ust. 4 dekretu w jego brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1947 r., a więc dotyczącym roku podatkowego 1947.

Jeżeli idzie o kwestię dokonania domiaru automatycznie za cały rok, to nie widzimy — wbrew zdaniu Pana — ku temu uzasadnionych podstaw. Wprawdzie stosownie do wykładni Ministerstwa Skarbu z dnia 5 lipca 1947 r. do postanowień art. 94 dekretu o postępowaniu podatkowym, w przypadku uznania ksiąg w ciągu roku za nieprawidłowe przy równoczesnym doręczeniu podatnikowi w trybie art. 94 właściwej decyzji, skutki nieprawidłowości mają do podatnika zastosowanie nie tylko w odniesieniu do miesiąca, w którym stwierdzona nieprawidłowość miała miejsce, lecz także w stosunku do wszystkich ubiegłych miesięcy bieżącego okresu rachunko-

wego, jak również i w stosunku do miesięcy następnych tegoż okresu, jeżeli podatnik po ujawnieniu faktu nieprawidłowości nie założył nowych ksiąg, sporządzając prawidłowy bilans otwarcia, to jednak jest rzeczą oczywistą, że w przypadku szczególnie takim, kiedy usterki formalne spowodowały odrzucenia ich jako dowodu przy ustalaniu podstawy opodatkowania, nie ma podstawy ani konieczności zakładania nowych ksiąg choćby z tego względu, że nie wpływają one (usterki formalne) na wyniki książkowe, przyszłe. Wystarczy po prostu tych uchybień formalnych na przyszłość nie popełniać.

Stąd też cytowane wyjaśnienia Ministerstwa Skarbu odnoszą się raczej do ksiąg, w których stwierdzono uchybienia natury materialnej wpływające bezpośrednio na wyniki podstaw opodatkowania. Stąd też w konkretnym przypadku dokonanie domiaru za okres od IX do XII 1947 r. byłoby uzasadnione tylko w przypadku ustalenia w toku nowej kontroli nieprawidłowości ksiąg również po 31 sierpnia 1947 roku.

Zajęcie uboczne tłumacza — obowiązek podatkowy.

N. N.

Pytanie: Jestem urzędnikiem sądowym i równocześnie zaprzysiężonym tłumaczem języka niemieckiego. Od dnia 1 sierpnia 1945 r. Urząd Skarbowy żąda ode mnie obecnie, bym wykupił kartę rejestracyjną i opłacał podatek obrotowy i dochodowy. Czy muszę wykupić kartę i czy co miesiąc muszę opłacać podatek obrotowy i dochodowy, czy wystarczy to uczynić rocznie, gdyż nigdy nie będę z tego tytułu miał rocznie przeszło 72.000,— złotych. Zdarzył się przypadek i to tylko w tym roku, że w niektórych miesiącu przekroczył dochód 6.000,— zł a za to w innym miesiącu będę miał może 1.000,— zł a nawet nic. Czy muszę też wykupić błocek?

Co do zagadnienia obowiązku podatkowego w podatku obrotowym i w podatku dochodowym odsyłam Pana do wyjaśnień udzielonych: W. N. - Milicz (Zajęcia uboczne księgowych — obowiązki podatkowe) w Nr. 9/1947 r. str. 69 oraz p. Adamowi.. Poznań (Obowiązek podatkowy biegłych) w Nr 36 Tygodnika Gospodarczego, które to wyjaśnienia mają zastosowanie również do sprawy Pana.

W świetle tych wyjaśnień winien Pan wykupić kartę rejestracyjną według postanowień art. 10 pkt. 6 dekretu o podatku obrotowym (zajęcie zawodowe i zatrudnienie o celach zarobkowych), cena karty rejestracyjnej wynosi (o ile dobrze się orientujemy co do podanej przez Pana miejscowości) 750 zł.

Jeżeli idzie o podatek obrotowy, to winien Pan deklarować i wpłacać zaliczki miesięczne według 4% stawki podatkowej i to bez względu na wysokość obrotu (osiąganych lub spodziewanych przychodów). Stosownie bowiem do postanowień art. 23 dekretu o podatku obrotowym Urząd Skarbowy może zwołać od podatku obrotowego po-

datników, których podatek nie przewyższałby kwoty zł 1000.— w stosunku rocznym.

Jeżeli natomiast idzie o podatek dochodowy, to z uwagi na podane przez Pana motywy, oparte na danych cyfrowych, może Pan — zdaniem naszym — skorzystać w drodze analogii z dobrodziejstwa okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 12 lutego 1946 r. Nr D V. 3-12/3/46 — Dz. Urz. Min-Sk. Nr 3, poz. 41), a mianowicie przy zastosowaniu mnożnika nie dwanaście a faktycznego, odstąpić od uiszczania zaliczek miesięcznych, czyniąc o tym odpowiednią adnotację na składanych deklaracjach na zaliczki miesięczne w podatku obrotowym (deklaracja jest łączna na obydwa podatki).

Powyższe wyjaśnienia są oczywiście aktualne, jeżeli nie ma łącznego opodatkowania w podatku dochodowym (ewentl. przychody żony).

Jeżeli idzie o udawadnianie przychodów Pana kopiami kwitów z blozków urzędowego nakładu wyjaśniamy, że prowadzenie bloczku Pana nie obowiązuje; obowiązek ten ciąży jedynie na osobach uprawiających zajęcia zawodowe taksa-tywnie wymienione w art. 10 pkt. 5 lit c) dekretu o podatku obrotowym a mianowicie na: lekarzach, lekarzach weterynarii, lekarzach dentystach i technikach dentystycznych, felczerach, położnych, pielęgniarzach dyplomowanych, adwokatach, notariuszach, obrońcach sądowych, inżynierach oraz technikach.

Amortyzacja samochodu.

Herkules.

Pytanie: Zapytujemy, czy przedsiębiorstwo handlowe kupujące samochód osobowy może przeprowadzić jednorazowy odpis albo obciążyć koszty handlowe?

Tak. Samochody osobowe umieszczone są bowiem pod poz. Nr 115 w wykazie przedmiotów, których okres zużycia nie przekracza lat pięciu, który to wykaz stanowi załącznik do okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 2 stycznia 1939 r. Dz. Urz. Min. Sk. Nr 1, poz. 25.

Postanowienia zaś art. 10 ust. (2) dekretu o podatku dochodowym zezwalaia na jednorazowe odobisanie wartości przedmiotów, których okres zużycia nie przenosi lat pięciu. Wartość samochodu zatem będzie mogła być przez Panów jednorazowo spisana na straty w tym roku operacyjnym (podatkowym), w którym został nabyty.

Zwracam przy tym uwagę, że równocześnie mają Panowie obowiązek prowadzić specyfikacje przedmiotów, spisanych jednorazowo w danym roku operacyjnym na straty. Specyfikacja ta powinna zawierać:

1. nazwę przedmiotu,
2. jego wartość,
3. rachunek wynikowy, przez który wartość przedmiotu została spisana na straty.

Gdyby Panowie nie zechcieli skorzystać z jednorazowego odpisu, wartość samochodu można odpisywać przy zastosowaniu normy 20%.

Z. M.

Nowe opłaty probiercze

Z dniem 28 sierpnia 1948 r. weszły w życie nowe opłaty za czynności probiercze w urzędach probierczych, wprowadzone przez rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z 28. VIII, 48 r. (Dz. U. poz. 287/48).

Poz.	Wyszczególnienie	zł	Poz.	Wyszczególnienie	zł
			b) złotych		1,—
			c) srebrnych		0 10
			Uwaga! do b) i c): najmniej niż 100,— zł od całości.		
1.	Za badanie i cechowanie lub oznaczanie wyrobów gotowych i półfabrykatów dentystycznych:		4.	Za badanie i cechowanie kopert zegarkowych w stanie wykończonym od sztuki:	
1.	za badanie od masy (ciężaru) 1 g:		a) platynowych		300,—
a)	platynowych	25,—	b) złotych do 33 mm średnicy		200,—
b)	złotych	10,—	c) złotych większej średnicy		300,—
c)	srebrnych	1,—	d) srebrnych bez względu na wielk.		100,—
d)	złoto-srebrnych	15,—	5.	Za badanie i cechowanie kopert zegarkowych w stanie niewykończonym, jak w poz. 1.	
2.	za cechowanie lub oznaczanie od sztuki:		6.	Za czynności nie połączone z cechowaniem lub oznaczaniem:	
a)	platynowych	15,—	1.	za badanie próbek metodą probierczą lub analityczną:	
b)	złotych	10,—	a) platyny		300,—
c)	srebrnych	2,—	b) złota		200,—
d)	złoto-srebrnych	10,—	c) złoto-srebra		250,—
2.	Za badanie i oznaczanie metali listkowych i nitkowych od masy (ciężaru) 1 g:		d) srebra		50,—
1.	metali cienkolistkowych łącznie z papierem (w książeczkach):		2.	za topienie metali szlachetnych:	
a)	platynowych	3,—	a) platyny do 50 g		300,—
b)	złotych	2,—	za każdy następny 1 g		10,—
c)	srebrnych	1,—	b) złota do 100 g		300,—
2.	metali grubolistkowych:		za każdy następny 1 g		2,—
a)	platynowych	5,—	c) srebra do 500 g		250,—
b)	złotych	4,—	za każdy następny 1 g		0,20
c)	złoto-srebrnych	5,—	3.	za rafinowanie metali szlachetnych od masy (ciężaru) 1 g:	
d)	srebrnych	2,—	a) platyny		50,—
3.	metali nitkowych:		b) złota		20,—
a)	platynowych	5,—	c) srebra		3,—
b)	złotych	4,—	4.	za badanie metodą przybliżoną (na kamieniu probierczym):	
c)	srebrnych	2,—	od sztuki		20,—
3.	Za badanie i oznaczanie zlewków, sztab, blach itp. materiałów i półfabrykatów, nie przeznaczonych dla celów dentystycznych:		7.	Za wydanie świadectwa badania	20,—
1.	za badanie:		8.	Za wydanie świadectwa złotniczego	500,—
według stawek wymienionych w poz. 6.			9.	Za badanie wyrobów eksportowych:	
2.	za oznaczenie od masy (ciężaru) 1 g:		a) platynowych i złotych		20,—
a)	platynowych	2,—	b) srebrnych		3,—
			10.	Za zmianę adresu w świadectwie złotniczym	100,—

Obowiązek zabezpieczenia, zaofiarowania i zakupu odpadków użytkowych

Z dniem 17 sierpnia br. weszły w życie dwa nowe rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu, pierwsze z dnia 24 lipca br. w sprawie obrotu i gospodarowania odpadkami użytkowymi (Dz. U. poz. 280), a drugie z 10 sierpnia br. pod tym samym tytułem (Dz. U. poz. 283). W myśl tych rozporządzeń sytuacja prawna przedstawia się jak następuje:

Przedsiębiorstwo państwowe „Centrala Odpadków Użytkowych” otrzymuje prawo wyłączności gospodarowania odpadkami użytkowymi, którymi są porzucone lub nie nadające się do dalszego użytkowania przez posiadacza:

1. szmaty tkane i dziane oraz ścinki pokonfekcyjne, wełniane, bawełniane, lniane, konopne, jedwabne, z włókien syntetycznych, jutowe,

świadczy o realizmie konstruktorów Funduszu, zdających sobie sprawę z różnicy rozwoju myśli gospodarczej w świecie.

Art. XX. zawiera szereg postanowień końcowych, regulujących podpisanie umowy, wejście w życie jej postanowień, ukonstytuowanie się Funduszu itd.

Do umowy powołującej do życia Fundusz załączone są liczne tabele określające np. kwoty udziałowe członków Funduszu oraz szereg postanowień dodatkowych, regulujących okres wprowadzania Funduszu w życie.

Jak wynika z przedstawionego powyżej streszczenia umowy z Bretton Woods o powołaniu do życia Międzynarodowego Funduszu Walutowego — Fundusz ten stanowi olbrzymie biuro wymiany walut w skali światowej. W publicystyce gospodarczej zwykło się nazywać Fundusz „podręczną kasą” Narodów Zjednoczonych. Oczywiście takie określenie można przyjąć pod warunkiem uświadomienia sobie, że ta „podręczna kasa” ogarnia cały świat, że jej regulamin stanowi jedną z największych powojennych umów gospodarczych, że cele i zasady funkcjonowania Funduszu są bardzo szczegółowo określone. Na tym można zamknąć omówienie Funduszu od strony formalno-prawnej. Należy silnie podkreślić odrębność i samodzielność Funduszu, ażeby uniknąć wszelkich pomyłek wiążących Fundusz z drugą instytucją powołaną do życia w Bretton Woods — Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego.

B. Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego jest drugą instytucją powołaną do życia w wyniku konferencji w Bretton Woods. Umowę powołującą do życia ten Bank przedstawimy według tego samego schematu, według którego przedstawiliśmy powyżej Fundusz — czyli w kolejności postanowień zawartych w umowie.

Celem Banku — jak formułuje Art. I — jest 1. pomagać w odbudowie i rozwoju terytoriów członków Banku przez ułatwianie inwestycji kapitałowych na cele produkcyjne i przez pobudzanie do rozwoju produkcyjnych możliwości i zasobów krajów mniej rozwiniętych; 2. popierać prywatne inwestowanie zagraniczne przy pomocy gwarancji albo udziałów w pożyczkach i innych lokatach dokonywanych przez prywatnych inwestorów; 3. popierać dłu-

Bretton Woods 8)

gofalowy zrównoważony wzrost międzynarodowej wymiany i utrzymywanie się równowagi bilansów płatniczych przez zachęcanie do dokonywania międzynarodowych inwestycji, których celem jest rozwijanie zasobów produkcyjnych członków Banku, podnoszenie stopy życiowej i ulepszanie warunków pracy; 4. organizować pożyczki udzielane i gwarantowane przez Bank; 5. prowadzić operacje bankowe w skali międzynarodowej oraz w pierwszych latach wojennych ułatwić przejście od gospodarki wojennej do pokojowej bez wstrząsów.

Art. II. postanawia, że członkami założycielami Banku są państwa uczestniczące w konferencji w Bretton Woods pod warunkiem ratyfikacji tej umowy do dnia 31 grudnia 1945. Inne państwa mogą nabyć członkostwo zgodnie z określonymi w umowie warunkami. Kapitał zakładowy Banku wynosi 10.000.000.000 dolarów amerykańskich. Kapitał zakładowy dzieli się na 100.000 udziałów po cenie parytetowej dolarów 100.000 każdy. Członkowie założyciele subskrybują według tabeli załączonej do umowy. Niniejszy artykuł omawia wszystkie szczegóły subskrypcji, cenę emisyjną udziałów, podział subskrypcji i wpłaty subskrybowanego kapitału, rodzaj odpowiedzialności, zagadnienie rezerw bankowych itd.

Art. III. zawiera przepisy ogólne co do udzielania pożyczek i gwarancji. Ułatwienia i środki Banku będą wykorzystywane wyłącznie dla dobra członków przy jednakowym uwzględnieniu projektów odnoszących się do odbudowy i rozwoju gospodarczego. Wszystkie operacje z Bankiem prowadzone są za pośrednictwem skarbu danego państwa banku centralnego itp. Bank może udzielać pożyczek lub gwarancji na warunkach ściśle w niniejszym artykule ujętych. Na Banku ciąży obowiązek nadzoru nad właściwym użyciem wpływu z pożyczek jedynie na te cele, na które pożyczka została udzielona. Bank ma obowiązek zwracać należytą uwagę na moment oszczędności i wydajności w gospodarowaniu pożyczkami, nie wolno jednak Bankowi kierować się w tych funkcjach maddzorczych motywami politycznymi lub innymi niegospodarczymi.

Art. IV. omawia dokładnie operacje Banku. Tutaj określone są także zagadnienia, jak metody udzielania pożyczek, dysponowanie i transferowanie pieniędzy, dostarczanie pieniądza dla pożyczek bezpośrednich, gwarancje,

Bretton Woods ⁹⁾

rezerwa specjalna, metody pokrywania zobowiązań Banku w wypadku zawieszenia wypłat itd. W artykule tym zawarty jest również zakaz o wielkiej doniosłości w stosunkach międzynarodowych, mianowicie zakaz działalności politycznej. Bank i jego urzędnicy nie mogą mieszać się do spraw politycznych państw będących członkami Banku. Na ich decyzję nie powinien oddziaływać charakter polityczny zainteresowanego członka Banku. Obowiązkiem Banku i jego urzędników jest kierowanie się wyłącznie względami gospodarczymi.

Art. V. poświęcony jest zagadnieniom organizacyjnym Banku. Organizacja Banku oparta jest na tych samych zasadach, na jakich oparta jest struktura Funduszu. Na czele Banku stoi Rada Gubernatorów działająca poprzez zespół dyrektorów wykonawczych, prezesa i personel techniczny Banku. Kompetencje tych organów określone są podobnie jak kompetencje identycznych organów Funduszu. Pewną odrębnością organizacyjną jest tzw. Organ Doradczy składający się co najmniej z 7 osób wybranych przez Radę Gubernatorów i obejmujący przedstawicieli interesów bankowości, handlu, przemysłu, pracy i rolnictwa z uwzględnieniem możliwie największej ilości państw. Organ ten udziela Bankowi rad na temat ogólnej polityki, zbiera się raz na rok. Poza tym Bank może powoływać specjalne komitety ekspertów dla spraw pożyczkowych. Działalność Banku powinna być synchronizowana z innymi organizacjami międzynarodowymi o pokrewnych celach. Artykuł niniejszy zawiera ponadto szereg postanowień technicznych, jak np. formę trzymywania pieniądza w Banku, sposób ogłaszania sprawozdań, dostarczania informacji, zasady podziału czystego zysku itp.

Art. VI. poświęcony jest warunkom wygaśnięcia lub utraty członkostwa Banku oraz konsekwencjom stąd wynikającym.

Art. VII. stwierdza, że Bank posiada pełną osobowość prawną. Ponadto artykuł ten zawiera wszystkie postanowienia dotyczące immunitetów Banku, zastrzeżenia nietykalności archiwów zwolnień od podatków itp.

Art. VIII. zawiera warunki zmiany umowy.

Art. IX. zawiera wytyczne ogólne dotyczące interpretacji postanowień umowy. W tym artykule ustalona jest

Bretton Woods¹⁰⁾

również procedura specjalnego arbitrażu na wypadek rozbieżności interpretacyjnych między Bankiem a państwami będącymi członkami tego Banku.

Art. X. i XI. zawierają postanowienia końcowe i przejściowe. Ponadto do umowy załączone są tabele oraz przepisy dodatkowe o charakterze ściśle technicznym.

Tak przedstawia się struktura organizacyjna Funduszu i Banku. Omówienie funkcji gospodarczych obu tych instytucji powołanych do życia w Bretton Woods wymaga posiadania materiałów źródłowych, których dotąd brakuje. Na brak tych materiałów skarży się również autor jedynej pracy w języku polskim na ten temat, dr J. Świdrowski w książce pt. „Bretton Woods”. Obie omówione wyżej instytucje znajdują się w tej chwili we wstępnym stadium organizacji. Wyłaniają się przy tym nie tylko nowe formy organizacyjne, lecz również nowe pojęcia, dotąd poza Stanami Zjednoczonymi i Anglią mało znane. Wyrazem nowości tych pojęć jest chociażby fakt, że twórcy umów z Bretton Woods uważali za konieczne w samych umowach wyjaśnić terminy oraz ustalić wytyczne i procedurę interpretacyjną. Te dwie cechy należą do prawdziwych rzadkości w umowach międzynarodowych.

Jeżeli chodzi o funkcje gospodarcze Funduszu i Banku to nie należy zapominać, że te funkcje są ściśle związane z całokształtem międzynarodowego planowania gospodarczego. Ani Fundusz ani Bank nie jest organizacją kompletną, będącą celem samym w sobie. Obie te instytucje mają działać gospodarczo na znacznie szerszym tle, przygotowanym przez międzynarodową organizację handlową, której tworzenie napotyka na znaczne opory. Dopiero jeżeli wszystkie człony międzynarodowego planu gospodarczego zostaną zmontowane, dopiero wtedy można będzie mówić o funkcjach gospodarczych umów z Bretton Woods. Należy przy tym bezustannie pamiętać, że zasady ustalone w Bretton Woods stanowią niejako gospodarcze uzupełnienie Organizacji Narodów Zjednoczonych.

(Opracowanie niniejsze oparte jest na oryginalnych, lecz niekompletnych sprawozdaniach z konferencji w Bretton Woods oraz na pracy dr J. Świdrowskiego pt. „Bretton Woods” rok 1946).

dr A. Klafkowski

Prawo zatrzymania ¹⁾

Kodeks zobowiązań stanowi, że zobowiązany do wydania cudzej rzeczy może ją zatrzymać, dopóki nie nastąpi zwrot lub należyte zabezpieczenie wyłożonych na rzecz wydatków koniecznych i użytecznych. Z prawa tego nie można jednak korzystać, gdy obowiązek wydania cudzej rzeczy wynika z czynu niedozwolonego albo gdy chodzi o zwrot rzeczy użyczonej wynajętej, lub wydzierżawionej.

Z brzmienia przepisu tego wynika, że prawa zatrzymania nie można wykonać na swych własnych rzeczach, które się drugiemu wydać powinno (inaczej według przepisów kodeksu handlowego).

Prawo zatrzymania można wykonać tylko na rzeczach, które zobowiązany do ich wydania ma w swym władaniu. Prawo to gaśnie z chwilą, gdy uprawniony utracił faktyczną władzę nad rzeczą.

Pod pojęcie wydatków na rzecz wyłożonych podpadają nie tylko koszty utrzymania rzeczy, ale także koszty jej nabycia czy też koszty jej osiągnięcia.

Okoliczność, że pretensja osoby, zobowiązanej do wydania rzeczy, o zwrot wydatków na rzecz wyłożonych jest sporna, nie stanowi przeszkody do wykonania prawa zatrzymania.

Wykonanie prawa zatrzymania następuje w drodze zarzutu przeciw roszczeniu o wydanie rzeczy. Uprawniony musi w sposób dostateczny objawić wobec przeciwnika wolę skorzystania z tego prawa.

Dla zastosowania prawa zatrzymania jest bez znaczenia, z jakiego tytułu pochodzi obowiązek wydania cudzej rzeczy. Wyłączone jest prawo zatrzymania jedynie wtedy, gdy ten obowiązek opiera się na umowie najmu, dzierżawy lub użyczenia, wzgl. wynika z czynu niedozwolonego.

Jeżeli wskutek rozwiązania umowy albo wskutek wygaśnięcia zobowiązania z innych przyczyn (np. z powodu niemożności świadczenia, lub nadzwyczajnych wypadków itp.) strony obowiązane są do zwrotu wzajemnych świadczeń, każdej z nich służy prawo zatrzymania nie tylko dla zabezpieczenia wydatków na rzecz wyłożonych, ale także dla zabezpieczenia zwrotu świadczenia wzajemnego.

Kodeks handlowy reguluje odmiennie od kodeksu zobowiązań kupieckie prawo zatrzymania.

Prawo zatrzymania ²⁾

W myśl przepisów kodeksu handlowego kupcowi służy na zabezpieczenie płatnej wierzytelności, którą ma do innego kupca z zawartej z nim obustronnej czynności handlowej, prawo zatrzymania na rzeczach ruchomych i papierach wartościowych, stanowiących własność dłużnika, które z jego wiedzą i wolą otrzymał w swoje dzierżenie na podstawie czynności handlowej.

Dla powstania zatem kupieckiego prawa zatrzymania muszą być spełnione następujące warunki:

1. Wierzytelność musi zaistnieć między dwoma kupcami.
2. Wierzytelność ta musi być płatna i pochodzić musi z czynności obustronnej handlowej (nie może być nabyta w drodze cesji).
3. Przedmiotem zabezpieczającym wierzytelność winny być ruchomości lub papiery wartościowe, będące własnością dłużnika i za jego wiedzą i wolą znajdujące się w posiadaniu wierzyciela.

Prawo zatrzymania nie służy wierzycielowi, jeżeli dłużnik przed oddaniem lub przy oddaniu rzeczy zlecił wierzycielowi, aby postąpił z nimi w pewien oznaczony sposób albo też wierzyciel, choćby w czasie późniejszym, przyjął takie zobowiązanie, a wykonanie prawa zatrzymania byłoby z tym sprzeczne.

Kodeks handlowy dopuszcza wyjątkowo skorzystanie z prawa zatrzymania na zabezpieczenie wierzytelności jeszcze niepłatnej, mianowicie gdy ogłoszono upadłość dłużnika lub wszczęto postępowanie układowe albo postępowanie celem zapobieżenia upadłości, jeżeli dłużnik wstrzymał wypłaty albo ekzekucja z jego ruchomości pozostała bezskuteczna. Wierzyciel, który o okolicznościach powyższych dowiedział się dopiero po otrzymaniu od dłużnika zlecenia postąpienia z oddanymi rzeczami w pewien oznaczony sposób lub po przyjęciu takiego zobowiązania, może wykonać prawo zatrzymania bez względu na powyższe zlecenie lub zobowiązanie.

Przedmiotem prawa zatrzymania mogą być również rzeczy będące własnością wierzyciela w przypadku, gdy jest on zobowiązany do wydania ich dłużnikowi. Wierzyciel może więc zatrzymać rzeczy, które są jego własnością, ale które ma obowiązek wydać dłużnikowi np. rzecz przez siebie sprzedaną. W tym przypadku przysługiwać mu może prawo zatrzymania już według przepisów kodeksu zobowiązań o wykonaniu zobowiązań wzajemnych. Ko-

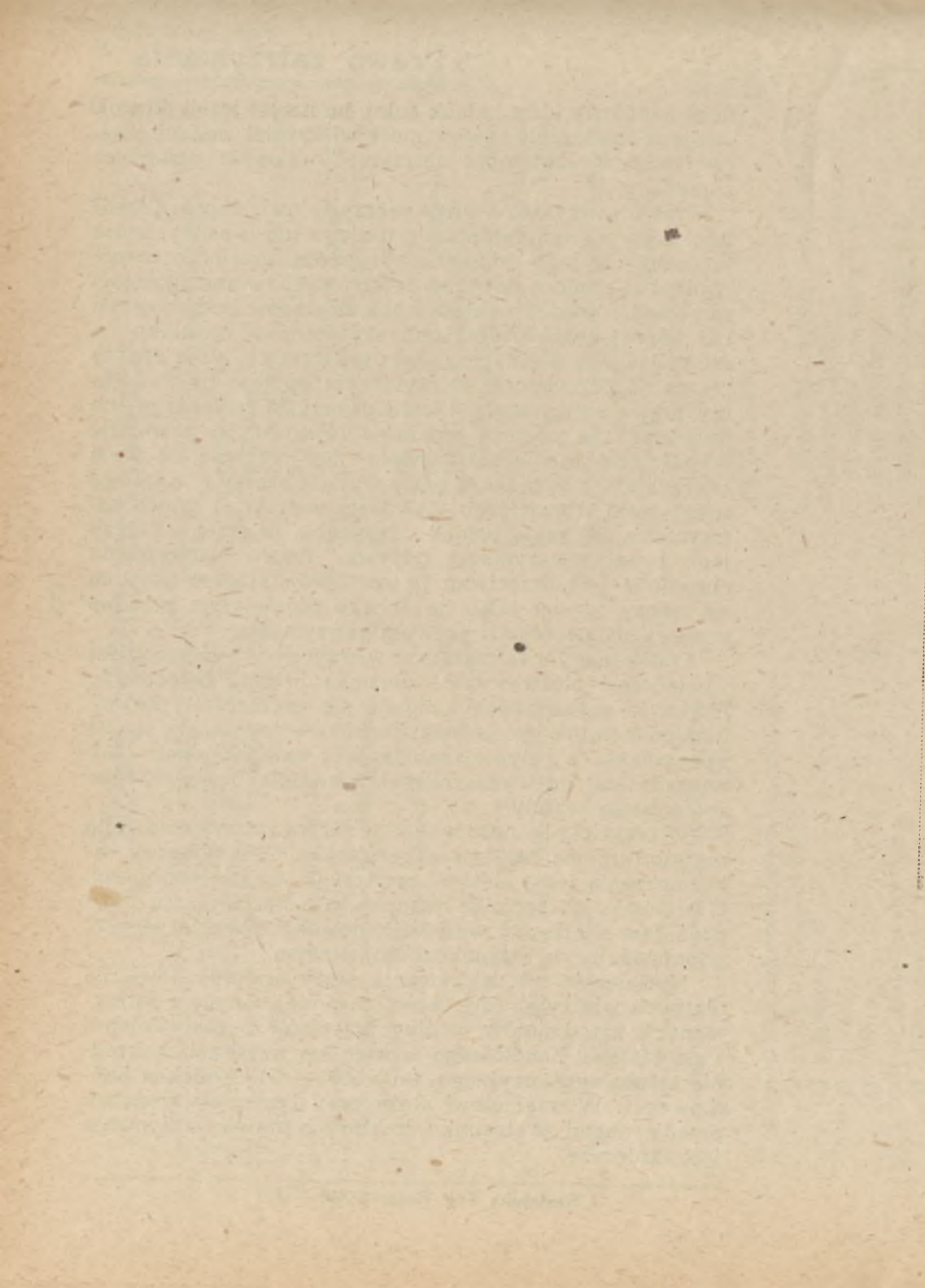
deks handlowy idzie jednak dalej, bo nawet jeżeli dłużnik swoje zobowiązanie spełnił, może wierzyciel mający jeszcze inną wierzytelność zatrzymać u siebie przedmiot sprzedany.

Prawo zatrzymania służy wierzycielowi, dopóki przedmiot tego prawa znajduje się u niego lub u osoby, która je dzierży w jego imieniu albo dopóki nim może rozporządzać za pomocą papierów towarowych, w szczególności za pomocą dowodów składowych, dowodów ładunkowych lub konosamentów. Jest ono skuteczne w stosunku do dłużnika i jego wierzycieli oraz osób trzecich, które nabyły prawa na przedmiocie zatrzymanym dopiero po powstaniu prawa zatrzymania. Utrata dzierżenia fizycznego lub dyspozycji za pomocą papierów towarowych powoduje wygaśnięcie prawa zatrzymania bez względu na wolę wierzyciela, a więc także przez wyjście rzeczy z władztwa wierzyciela wbrew jego woli traci wierzyciel prawo zatrzymania. W razie jednak odzyskania dzierżenia rzeczy jego prawo zatrzymania odżywa. Prawo zatrzymania chronione jest przeciwko później powstającym prawom na rzeczy a więc także przeciwko późniejszym prawom zastawu ustawowym i prawom zatrzymania.

O dokonany zatrzymaniu wierzyciel obowiązany jest zawiadomić niezwłocznie dłużnika listem poleconym, chyba że zawiadomienia nie da się skutecznie. Zawiadomienie to nie jest jednak warunkiem powstania prawa zatrzymania, a jedynie zaniedbujący zawiadomienia obowiązany jest do wynagrodzenia powstałej wskutek tego zaniedbania szkody.

Wierzyciel nie może wykonać prawa zatrzymania, o ile ma lub otrzyma należyte zabezpieczenie. O tym, czy zabezpieczenie jest należyte, rozstrzyga w razie sporu sąd. Gdzie istnieją specjalne przepisy o zabezpieczeniu roszczeń, tam wierzyciel musi się zadowolić zabezpieczeniem, odpowiadającym warunkom ustawowym.

Niezależnie od zatrzymania służy wierzycielowi dla płatnych wierzytelności prawo zaspokojenia się z zatrzymanych przedmiotów według przepisów o zaspokojeniu się z zastawu handlowego a więc bez uzyskania uprzednio tytułu egzekucyjnego, (art. 509 — 513 kodeksu handlowego). Wierzycielowi służy przy tym pierwszeństwo przed osobami, w stosunku do których prawo zatrzymania jest skuteczne.

filcowe i wołokowe, z wyłączeniem odpadków powstających w państwowych zakładach przemysłu włókienniczego i nadających się do dalszej przeróbki w zakładach podległych Centralnemu Zarządowi Przemysłu Włókienniczego;

2. odpadki surowców włókienniczych nie mające dalszego produkcyjnego zastosowania w zakładach pracy przemysłu włókienniczego;
3. makulatura z wyłączeniem odpadków papieru pozostających w zakładach przetwórczych podległych Centralnemu Zarządowi Przemysłu Papierniczego;
4. stłuczka szklana;
5. używane flaszki, słoiki, butle (gąsiory);
6. odpadki z wyrobów gumowych (kauczukowych i syntetycznych);
7. odpadki garbarskie a mianowicie:
 - a) oddzierki skór surowych,
 - b) łebki bydłace,
 - c) odpadki skór po falcowaniu,
 - d) odpadki skór po blanżerowaniu,
 - e) odpadki i ścinki skór garbowanych miękkich i twardych, łącznie z odpadkami wyrobów galanteryjnych i rymarskich, nie mające zastosowania w zakładach pracy przemysłu skórzanego,
 - f) sierść;
8. ścinki futrzarsko-kuśnierskie;
9. kości pokonsumpcyjne i zbierane, nogi i odpadki z wyrobów rogowych, racice i kopyta z wyjątkiem padających w rzeźniach i fabrykach przetworów mięsnych;
10. odpadki z wyrobów celuloidowych;
11. zużyte płyty gramofonowe, złom ebonitowy i innych użytecznych mas plastycznych;
12. zużyte korki i zużyte izolacje korkowe, odpadki korka (korek naturalny);
13. zużyte żarówki elektryczne;
14. szczecina i włos koński z grzywy i ogonów z wyjątkiem padających w rzeźniach.

Osoby fizyczne i prawne prawa publicznego i prywatnego, będące w posiadaniu w. w. odpadków użytkowych, obowiązane są zabezpieczyć je przed zniszczeniem i zaofiarować do zbiórki w terminie 30-dniowym od daty wejścia w życie rozporządzenia, po cenach ustalonych przez Ministra Przemysłu i Handlu. Obowiązek zabezpieczenia ciąży na posiadaczu do czasu zabrania materiałów, nie dłużej jednak niż 6 miesięcy od daty zaofiarowania (zawiadomienia). Odpadki, powstałe po dniu wejścia w życie rozporządzenia, winny być zgłoszone i zaofiarowane do zbiórki przed upływem miesiąca następującego po miesiącu, w którym powstały. Powyższe postanowienia jednak nie dotyczą odpadków użytkowych gospodarstw domowych, których posiadacze obowiązani są jedynie do składania ich w miejscach na to przeznaczonych na terenie danej posesji lub w bloku budynku.

Skup odpadków użytkowych może być dokonywany przez osoby prawne i fizyczne, które uzyskały zezwolenie na prowadzenie przedsiębiorstw handlowych w myśl znanej ustawy z 2 czerwca 1947 r.

Władze przemysłowe II instancji udzielają zezwolenia na skup tym osobom, które uzyskały koncesję na podstawie ustawy z dnia 2 czerwca 1947 r., o ile one przedstawią dowód zawarcia umowy z Centralą Odpadków Użytkowych. Zawodowe zbieranie odpadków użytkowych uwarunkowane jest posiadaniem licencji ze strony władzy przemysłowej I instancji, która może być udzielona na podstawie upoważnienia wydanego przez COU lub przez koncesjonowane przedsiębiorstwo w myśl powyższych postanowień.

Zbiórka odpadków użytkowych dokonywana we własnym zakresie przez gminy miejskie na swym terenie nie wymaga upoważnienia COU. COU winna nabywać każdą zaofiarowaną ilość odpadków użytkowych po cenach wyznaczonych przez Ministra P. i H.

Ubezpieczenie na wypadek choroby i macierzyństwa¹⁾

(Świadczenia dla członków rodzin)

W numerze 29 „Tygodnika Gospodarczego” z dnia 17. 7. 1948 r. omówiliśmy świadczenia przyznawane i udzielane przez ubezpieczalnię społeczną w ramach ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa *osobom ubezpieczonym*. Obecnie omówimy świadczenia dla *członków rodzin* w ramach tegoż ubezpieczenia.

A. Uprawnieni

Aby wyliczyć uprawnionych do świadczeń członków rodzin należy przede wszystkim rozróżnić 3 grupy osób ubezpieczonych:

1. *osoby obowiązkowo ubezpieczone* (nie wdając się w szczegółową analizę, są to wszystkie osoby, bez różnicy płci i wieku, pozostające w stosunku pracy najemnej lub w stosunku służbowym),
2. *osoby kontynuujące ubezpieczenie* (kontynuowanie ubezpieczenia przysługuje osobom, które były ubezpieczone obowiązkowo w którejkolwiek ubezpieczalni społecznej, jeżeli za to ubezpieczenie opłacono przynajmniej 20 składek tygodniowych w ciągu ostatnich 52 tygodni przed ustaniem obowiązku ubezpieczenia oraz jeżeli osoby te zgłoszą w 3-tygodniowym terminie po ustaniu obowiązku ubezpieczenia gotowość niezwłocznego rozpoczęcia kontynuowania ubezpieczenia. Do powyższego okresu 3-tygodniowego nie wlicza się czasu, za który należą się okresowe świadczenia pieniężne (zasiłki) w ustawie przewidziane oraz czasu, przebytego w służbie wojskowej),
3. *osoby dobrowolnie ubezpieczone* (osoby nie podlegające obowiązkowi ubezpieczenia mogą

dobrowolnie przystąpić do ubezpieczenia na warunkach rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej w brzmieniu ustalonym dekretem z dnia 28. 10. 1947 r., Dz. U. R. P. nr 66, poz. 413).

Uprawnionymi członkami rodziny obowiązkowo ubezpieczonych lub kontynuujących ubezpieczenie są:

1. żona lub niezdolny do zarobkowania mąż,
2. dzieci z małżeństwa, pozamałżeńskie i przysposobione (przybrane), wnuki — w wieku do lat 16 lub
 - a) ponad 16 lat, jeśli są niezdolne do zarobkowania,
 - b) do ukończenia 21 roku życia, jeśli kształcą się w zakładach naukowych publicznych lub mających prawo publiczności,
 - c) do ukończenia 24 roku życia w razie odbywania studiów w wyższych zakładach naukowych,
3. dwie osoby spośród pozostałej rodziny (oboje czy są to krewni czy powinowaci, bez względu na stopień pokrewieństwa czy powinowactwa według dowolnego wyboru ubezpieczonego) obok osób wymienionych w pkt. 1, 2 i bez względu na ich ilość.
Praktyczne znaczenie ma moment zgłoszenia tych osób, mianowicie czy są one zgłoszone do ubezpieczalni na podstawie zgłoszenia do ubezpieczenia samego ubezpieczonego czy też później, *osobno*. W drugim przypadku uprawnienia członka rodziny do świadczeń zaczynają się dopiero po 13 tygodniach od dnia zgłoszenia,
4. jedna osoba obca do rodziny nie należąca, o ile ubezpieczony nie zgłosi jednej lub obu osób spośród pozostałej rodziny (pkt. 3).

Aby osoby wyżej wymienione mogły korzystać ze świadczeń ubezpieczalni społecznej muszą:

1. mieszkać we wspólnym gospodarstwie domowym z ubezpieczonym,
2. być na wyłącznym i całkowitym utrzymaniu ubezpieczonego,
3. nie podlegać obowiązkowi ubezpieczenia ani też dobrowolnie nie być ubezpieczone.

Osoby obce do rodziny nie należące muszą odpowiadać powyższym warunkom co najmniej od 6 miesięcy przed zgłoszeniem.

Warunek zamieszkania we wspólnym gospodarstwie domowym z ubezpieczonym *nie* obowiązuje, gdy chodzi o a) żonę i dzieci, przy zachowaniu warunku drugiego i trzeciego oraz zamieszkania tychże na obszarze Rzeczypospolitej oraz gdy chodzi o b) wnuki, którzy nie tracą również prawa do świadczeń, jeśli przerwa w zamieszkanii z ubezpieczonym nie przekracza 4 tygodni albo jest dłuższa, ale za zgodą ubezpieczalni.

Uprawnionymi członkami rodziny dobrowolnie ubezpieczonego są:

1. żona,
2. dzieci z małżeństwa, pozamałżeńskie i przysposobione w wieku do lat 16.

W stosunku do członków rodziny dobrowolnie ubezpieczonych obowiązują poza wyżej już podanymi trzema warunkami, dotyczącymi członków rodziny obowiązkowo ubezpieczonych lub kontynuujących ubezpieczenie, nadto te, aby zostali ogłoszeni przez dobrowolnie ubezpieczonego jako członkowie rodziny oraz by żona dobrowolnie ubezpieczonego nie posiadała własnych dochodów.

B. Świadczenia

Świadczenia dla członków rodziny osób ubezpieczonych obejmują:

- a) pomoc leczniczą,
- b) świadczenia pieniężne,
- c) zasiłek pogrzebowy.

a) *Pomoc lecznicza.* Członkom rodziny obowiązkowo ubezpieczonego lub kontynuującego ubezpieczenie udziela ubezpieczalnia w ciągu najwyżej 13 tygodni w poszczególnym wypadku choroby w roku kalendarzowym opieki lekarskiej i pomocy dentystycznej oraz dostarcza leków, środków opatrunkowych, leczniczych, pomocniczych i środków pomocniczych przeciwko zniekształceniu i kalectwu.

Uprawnienie do korzystania z 13 tygodniowej pomocy leczniczej w poszczególnym wypadku choroby w każdym roku kalendarzowym jest niezależne od tego czy w roku poprzednim dany członek rodziny wyczerpał lub nie należne mu 13 tygodni oraz bez względu na to, w jakim okresie roku korzystał ze świadczeń ubezpieczalni. Jeżeli początek roku kalendarzowego przypadnie w czasie korzystania przez członka rodziny z pomocy leczniczej ubezpieczalni, to może on korzystać nadal z tej pomocy w tej samej chorobie aż do ewentualnego wyczerpania 13 tygodni w nowym roku kalendarzowym.

Przedłużenie 13 tygodniowego okresu leczenia może nastąpić w chorobach ostrych, których wykaz mieści się w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Opieki Społecznej nr 15 z dnia 15. 8. 1938 poz. 216. Przedłużenie może nastąpić najwyżej o dalsze 13 tygodni.

Członkom rodziny ubezpieczonego przysługuje pomoc lecznicza i położnicza przed, w czasie, i po porodzie.

Na zlecenie lekarza ubezpieczalnia społeczna może udzielać członkom rodziny przez 13 tygodni leczenia szpitalnego, gdy rodzaj choroby tego wymaga, choroba jest zakaźna lub też chodzi o pomoc w razie położu.

b) *Świadczenia pieniężne.* W zakresie świadczeń pieniężnych dla członków rodzin przewiduje ustawa tylko zasiłek dla karmiących, który równa się połowie zasiłku pokarmowego, przysługującego karmiącej matce — ubezpieczonej, tzn. 1/2 litra mleka lub ekwiwalent i wypłacany jest przez czas karmienia, nie dłużej jednak niż przez 12 tygodni od dnia porodu.

c) **Zasiłek pogrzebowy.** Zasiłek pogrzebowy, wypłacany po śmierci członka rodziny, wynosi połowę zasiłku pogrzebowego przysługującego po ubezpieczonym a zatem równa się półtora tygodniowemu ostatniemu zarobkowi ubezpieczonego, otrzymanemu bezpośrednio przed zgonem członka rodziny.

Członkom rodziny dobrowolnie ubezpieczonego udziela ubezpieczenia świadczeń w tym samym zakresie co członkom rodziny obowiązkowo ubezpieczonych lub kontynuujących ubezpieczenie z tym, że świadczenia te przysługują członkom rodziny dobrowolnie ubezpieczonego po upływie

4 tygodni przebycia w ubezpieczeniu dobrowolnie ubezpieczonego.

Z. Kl.

1. a) Ustawa z dnia 28. III. 1933 o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. R. P. nr 51 poz. 396) z późniejszymi zmianami;
- b) Dz. Urzęd. Min. Pracy i Opieki Społecznej nr 8 z dnia 10. VI. 48;
- c) Dr St. Graban i Mgr T. Gleixner: Ubezpieczenie na wypadek choroby i macierzyństwa — zeszyt nr 3 Biblioteki Ubezpieczeń Społecznych;
- d) Dr Stefan Stawowczyk: Obowiązek ubezpieczenia i składki w ubezpieczeniu społecznym — zeszyt 2 Bibi. Ubezp. Społecznych.

Uzbrojenie budynków fabrycznych

III.

Ze względu na to że kwestia odpowiedniej jakości powietrza może różnić się w poszczególnych wydzielach danej fabryki, należy w miarę możliwości oddzielać je od siebie, oraz łączyć te wydziały, które pracują w podobnych warunkach klimatycznych. W miejscach stykania się pomieszczeń, różniących się między sobą pod względem charakterystyki zanieczyszczenia trzeba odpowiednio izolować zarówno cieplnie jak i klimatycznie.

W budynkach wielopiętrowych trzeba liczyć się z wstępującymi prądami powietrza i z tej racji na dolnych piętrach nie należy umieszczać wydzielów szkodliwie działających na jakość powietrza.

Przy oczyszczaniu powietrza z gazów, pyłu czy dymu należy pamiętać o tym, aby chwytać je w miejscu powstawania i odprowadzać na zewnątrz, zabezpieczając się, przed jego powrotem ze świeżym powietrzem.

Na ogół odprowadzanie odbywa się systemem kanałów, biegnących pod podłogą, do których doprowadzone są urządzenia ssące. Z kanałów powietrze to dostaje się do separatorów (cyklonów), filtrów tkanicowych, wodnych, regenerujących itp.

Świeże powietrze przepuszcza się przez system aparatów ogrzewająco-wentylacyjnych, zasilanych parą lub gorącą wodą. Zastępują one więc jednocześnie grzejniki. Celem zabezpieczenia dopływającego powietrza od zanieczyszczeń przepuszcza się je przez filtry metalowo-oliwne.

Na ogół połączenie systemu tłoczącego z wyciągowym daje bardzo dobre rezultaty. Tu jeszcze wspomnieć należy o nawilżaniu powietrza za pomocą mgły wodnej w wypadkach potrzeby zwiększenia wilgotności.

Pomimo że urządzenia wentylacyjne powietrza się fachowcom, zdarzają się jednak często poważne błędy w instalacjach wentylacyjnych, a to z racji bądź braku dostatecznych danych co do wymagań powietrznych danej fabryki czy poszczególnych jej wydzielów bądź z racji niedocenywania ich uzyskania przez kierownictwo fabryki bądź też wreszcie wadliwe założenie przy projektowaniu.

Ile to razy zdarza się, że zastosowano system tłoczenia powietrza z góry na dół a zapomniano o odprowadzeniu zużytego powietrza z dolnych

warstw. Dalej przy ssaniu pyłu, wadliwie kieruje się prądy (należy je kierować w bok lub w dół), dalej kanały wentylacyjne winny być możliwie krótkie i proste. Oczyszczanie pomieszczeń z pyłu jest ważne również ze względów pożarowych.

W ostatnich czasach badania prowadzone nad doprowadzaniem powietrza przez otwory okienne dały bardzo ciekawe wyniki. Przede wszystkim propaganda dużych i szerokich okien dla doprowadzania światła, pociąga za sobą bardzo niekorzystne warunki atmosferyczne i cieplne. Pomijając dobre oświetlenie, o czym mówić będziemy dalej, trzeba pamiętać, że szyby pogarszają izolację cieplną. Są one pułapkami ciepła, gdyż wystawione na działanie słońca przepuszczają do wnętrza część energii cieplnej promieni słonecznych, nie dopuszczając do promieniowania na zewnątrz temperatur niższych wnętrza. Stąd w pomieszczeniach takich panuje temperatura wysoka, a wszelkie zasłony wewnętrzne nie mają tutaj żadnego znaczenia.

Warunki wartości izolacyjnej dachów w budynkach parterowych mają ogromne znaczenie dla odpowiedniej temperatury wnętrza.

Stosowanie na przykład farby aluminiowej do dachów rozбивa ciepłe promienie, obniżając temperaturę wnętrza. Jeśli budynki są wietrzone sztucznie, to farba ta obniża koszt wytwarzania sztucznego ochładzania.

Z tego krótkiego przeglądu warunków klimatycznych pomieszczeń fabrycznych wynika na ogół potrzeba sztucznego wietrzenia a w związku z tym całego systemu instalacji, które należy konserwować i utrzymywać.

Począwszy od kompresorów powietrznych, wentylatorów, a skończywszy na przewodach rurowych, kanałowych, zaworach, filtrach itp. należy dbać o ich dobry stan, szczelność i dobre działanie.

Odpowiednio zaprowadzona instalacja, prosta w swojej konstrukcji, łatwość dostępu są to wszystko czynniki, które bezwzględnie wpływają na obniżkę kosztów ich utrzymania oraz uproszczenia w obsłudze, dając jednocześnie maksimum korzyści wentylacyjnych.

Oświetlenie pomieszczeń fabrycznych jest to zagadnienie, na które w przemyśle mało się stosunkowo zwraca uwagi.

Jest to czynnik ważny zarówno ze względu na wydajność, bezpieczeństwo pracy i zmniejszenie błędów w produkcji.

Rozpatrując zagadnienie oświetlenia, które rozdzielamy na naturalne i sztuczne, przede wszystkim należy zwrócić uwagę na powierzchnie pomieszczeń, tj. ściany, sufity i podłogi pod względem ich zdolności odbijania promieni świetlnych i tą drogą potęgowania oświetlenia.

Wartość refleksyjna tych powierzchni zależy od ich koloru. O ile o malowaniu mówiliśmy przy rozpatrywaniu samych budynków fabrycznych, zwracając uwagę na gatunki i kolory farb w stosunku do działania korozyjnego, o tyle poniższa tabela ustala kolory farb, jakich należy używać aby uzyskać najlepsze warunki i odbicia światła.

kolor	odcień	refleksja światła w %	uwagi
biały	biały	69	na sufity
	kremowy	69	
	słoniowy	65	
	biało-lak.	80	
żółty	złoty	59	na ściany
	stare złoto	37	
	beżowy	42	
zielony	jasnozielony	25	na dolne części ścian maszyny i urządzenia wy- twórcze
	zielony zgnity	20	
	ciemnozielony	16	
różowy	jasnoróżowy	60	
	ciemnoróżowy	57	
czerwony	żywy czerwony	27	
	szaroczerwony	12	
brązowy	havana-jasny	37	
	ciemnobrąz	15	
szary	jasny	41	na ściany
	perłowy	42	
niebieski	żywy niebieski	16	
	ciemny niebieski	15	
czarny	czarny	8	

Wadliwe stosowanie naturalnego oświetlenia może zepsuć warunki widoczności. Na ogół przyjmuje się w fabrykach wielkość otworów okiennych w wysokości 10% powierzchni podłogi, pomijając zupełnie wysokość okien nad podłogą, oraz wpływ wywierany na dostęp światła przez sąsiednie budynki itp. Kierunek światła padający do pomieszczeń fabrycznych również nie jest obojętny. Z tego punktu widzenia rozróżniamy oświetlenie boczne i górne. To ostatnie może mieć zastosowanie w budynkach parterowych lub na ostatnich piętrach budynków wielopiętrowych.

Oświetlenie górne za pomocą oszklonych dachów szczególnie jest dobre, kiedy oszklone płaszczyzny zwrócone są na północ, dla uniknięcia odbłasków. Na ogół górne światło jest lepsze od boczego, gdyż kierunek promieni świetlnych jest bardziej naturalny, dając daleko mniej cieni.

Przy bocznym oświetleniu należy zwracać uwagę aby otwory okienne swoją powierzchnią dochodziły jak najbliżej sufitu, gdyż najważniejsze jest światło padające z górnej części okna. W podziemnych częściach budynków stosuje się dla spotęgowania światła specjalne szkła pryzmatyczne w świetlikach. Duże okna dla zwiększenia oświetlenia wpływają jednak ujemnie na izolację cieplną a z drugiej strony w nocy tworzą ciemne powierzchnie, pochłaniające dużo światła sztucznego.

Przy oświetleniu bocznym, jako maksymalne granice należy przyjąć:

a) przy jednostronnych oknach i wysokości pomieszczeń 3—4 mtr. — głębokość oświetlenia do 12 m, przy czym tylko 6—8 m nadaje się do pracy;

b) przy oknach z obu stron przeciwnych i tej samej wysokości — głębokość oświetlenia do 20 m; przy czym przejścia muszą wówczas być rozplanowane pośrodku między oknami.

Jako minimum jasności każdego miejsca pracy przyjmuje się 25 lx.

Pamiętać należy, że każde miejsce pracy (stoły, maszyny itp.) winno być położone możliwie na osi okien.

Oświetlenie zbyt słabe jak i zanadto intensywne powoduje szybkie zmęczenie oczu, dlatego też miejsc pracy nie należy rozplanowywać w ten sposób, aby pracownicy byli zwrócenii twarzą do okien (jasne plamy okien i ciemne powierzchnie sąsiednich ścian).

W związku z najlepszym kierowaniem promieni świetlnych jak najbliżej sufitów w budynkach parterowych ostatnio stosowane są pasy świetlne pod sufitem łącznie z górnym oświetleniem przez dach.

Zastosowanie właściwych szyb ma ogromne znaczenie świetlne.

Należy używać szyb obciążanych dwu lub wielowarstwowych, nigdy matowych, gdyż nie rozpraszają należycie światła, ani też mlecznych, pochłaniających zbyt dużo promieni świetlnych (dotyczy to również szklanych ścian działowych wewnątrz budynków). Zamiast szyb używa się obecnie w coraz szerszym zakresie cegiełek ze szkła czystego, bezbarwnego w formie pryzmatycznych bloków. Cegiełki te doskonale zmieniają kierunek promieni świetlnych z ukośnego na poziomy. Użycie tych specjalnych gatunków szkła rozwiązuje problem redukcji jaskrawości gorąca, wynikającego z przepuszczania ciepłych promieni słonecznych (eliminacja do 60% jaskrawości i 78% gorąca).

Normalne szyby pochłaniają promienie świetlne, które w ten sposób doznają strat:

przy przejściu przez zwykłe szkło okienne	4—5%
przy przejściu przez podwójne szkło okienne	9—12%
przy przejściu przez matowe szlifowane szkło okienne	39—60%
przy przejściu przez mleczne szkło okienne	35—75%
przy przejściu przez zakurzone świetliki	70—85%

Przechodząc do zagadnienia oświetlenia sztucznego, musimy przede wszystkim zaznaczyć, że obecnym dążeniem jest zbliżyć je jak najbardziej do naturalnego.

Ogólnie możemy powiedzieć, że światło jest czynnikiem wydajności i dlatego też za dobre oświetlenie uważa się takie, które zarówno w pomieszczeniach otwartych jak i zamkniętych daje widzialność przedmiotów ruchomych czy nieruchomych ostrą i wyraźną a przy tym łagodną i nie męczącą wzroku. Złe światło obniża zdolność pracy, wpływa na zwiększenie błędów, powiększa zmęczenie i wypadki.

Światło sztuczne nie oślepiające i nie dające ostrych cieni winno być dobrze rozdzielone na całej przestrzeni i musi dobrze objąć każde miejsce pracy. Urządzenia świetlne zatem i ich utrzymanie pociągają za sobą koszty, których wysokość zależy od:

- a) odpowiednich warunków świetlnych wewnątrz;
- b) zastosowanej siły światła;
- c) gospodarczości źródeł światła i urządzeń oświetleniowych.

Opracowanie więc projektu oświetleniowego ściśle wiąże się z powyższymi trzema czynnikami.

O warunkach świetlnych miejsc pracy mówiliśmy już wyżej.

Rodzaj pracy					Oświetl. nat. Oświetl. sztucz	
					w luxach	
dla robót wymagających rozróżnienia szczegółów				zgrubnych	40	10
"	"	;;	;;	niezbyt drobnych	80	20
"	"	;;	;;	dość drobnych	150	40
"	"	;;	;;	bardzo drobnych	300	80

Konserwacja i utrzymanie urządzeń oświetleniowych to przede wszystkim pełna analiza warunków świetlnych a więc zbadanie odpowiedności systemów rozdziału prądu, sieci instalacyjnej, jej stanu, dalej badanie woltażu poszczególnych części systemu, rodzaju lamp, typu reflektorów, typu żarówek itp.

Nadzór w postaci okresowego sprawdzania jasności oświetlenia górnego i miejscowego (co 6 tygodni lub częściej), dbanie o czystość opraw, reflektorów, żarówek. Czystość ścian i sufitów. Zakurzone ściany mogą zmniejszać natężenie światła dochodzące do 40 i więcej procent. Zamiana zużytych żarówek, oczyszczanie opraw może podnieść jasność do 150%. Spadek napięcia i wa-

Zastosowanie siły światła zależy przede wszystkim od określenia potrzebnego oświetlenia. W tym celu należy przeprowadzić pomiary światła. Jednostką jest lux, tj. ilość światła rzucana przez źródło świetlne jednej świecy dziesiętnej na ekran oświetlony normalnie i oddalony od tego źródła o jeden metr. Ilość luxów niezbędnych w każdym pomieszczeniu zależy od szeregu czynników, takich jak kolor ścian i maszyn, pracy, jakiej się wymaga od robotnika itd.

Z intensyfikacją oświetlenia nie można iść zbyt daleko. Istnieje pewna górna granica, poza którą podniesienie siły światła staje się bezużyteczne i przestaje być ekonomiczne. Granica ta znajduje się około 240 lx. Na ogół wydatki na światło stanowią zaledwie 0,4—1,2% wydatków ogólnych i zupełnie nie jest uzasadnione, że zarówno koszt instalacji dobrze urządzonego oświetlenia, jak i zwiększona moc żarówek są bardzo duże. Opracowanie dobrego oświetlenia winno być powierzone specjalistom, którzy od kierownictwa fabryki powinni otrzymać wszystkie niezbędne do tego celu dane. Jako normy oświetlenia przyjęto ostatnio ilości luxów podane w poniższej tabelce w odniesieniu do wytycznej zewnętrznej jasności dziennej, ustalonej w wysokości 3000 lx a otrzymanej przy niebie pokrytym równomiernie chmurami.

hania są również szkodliwym czynnikiem, wpływającym na trwałość żarówek.

Rozlokowanie prawidłowe źródeł światła i system oświetlenia i wreszcie kontrola użycia energii na każdym wydziale w stosunku do pewnych ustalonych indywidualnie norm, opartych na ścisłych pomiarach.

Tak jak dba się o czystość instalacji sztucznego oświetlenia, tak samo należy dbać o czystość szyb i okien, dostarczających oświetlenia naturalnego. Brudne szyby gładkie mogą zmniejszyć jasność o 50%, szyby ze szkła ryflowanego nawet do 80%.

inż. J. Witowski.

Komunikaty i różne wiadomości

Aukcja maszyn.

Podaje się do wiadomości, że Centralne Biuro Obrotu Maszynami w Warszawie ogłasza z dniem 10 września 1948 r. sprzedaż aukcyjną na używane obrabiarki do metali i drzewa oraz inne maszyny, które znajdują się w składach:

- a) Centrali Technicznej, Szczecin, Al. Wojska Polsk. 68 i w podskładach,
- b) przy zespole fabryk Dolno-Śląskich w Nowej Soli n/Odrą, ul. Stalina 52 i w podskładach,
- c) przy Centrali Technicznej w Gdańsku, ul. Lignicka 7.

Oferty należy przysyłać pocztą lub składać osobiście w zapieczętowanych kopertach bez firmy zaopatrzonych jedynie w napis „Oferta na zakup z aukcji” w sekretariacie CBOM — Warszawa, ul. Wspólna 35 do dnia 20 września 1948 r., w którym to dniu o godz. 10 rano nastąpi otwarcie ofert. Po tej godzinie żadne pisma nadesłane pocztą lub złożone osobiście respektowane nie będą.

Oferta powinna zawierać:

Pismo skierowane do CBOM wg ustalonego wzoru (wraz z następującymi załącznikami):

1. Opinia Wojewódzkiego Wydziału Przemysłu i Handlu (na terenie którego znajduje się za-

kład oferenta) o celowości sprzedania i zapotrzebowania maszyn z punktu widzenia gospodarki miejscowej.

2. Opinia Izby Przemysłowo-Handlowej (Izby Rzemieśniczej) o wartości pracy danego zakładu dla potrzeb gospodarczych kraju.
3. Wypełnioną i podpisaną deklarację według ustalonego wzoru.
4. Kwit na wpłaconą kaucję wadialną na konto CBOM Nr 1686 — BGK w Warszawie w wysokości 3% od oferowanej ceny.

Przy wystawieniu rachunku na zakupione maszyny CBOM dolicza marżę manipulacyjną w wysokości 10% od sumy ogólnej.

Centralne Biuro Obrotu Maszynami zastrzega sobie prawo unieważnienia aukcji bez podania przyczyn i bez ponoszenia jakichkolwiek odszkodowań oraz prawo wykreślenia poszczególnych pozycji z wykazu, o ile na zawarte w nich maszyny zgłosi zapotrzebowanie Przemysł Państwowy.

Podania nie opatrzone w/wym. załącznikami nie będą brane pod uwagę.

Biuletyn CBOM nr 1 zawierający pełen spis (801 pozycji) maszyn używanych znajdujących się w poszczególnych składach i przeznaczonych do upłynnienia oraz wzór podania (oferty) i wzór deklaracji znajdują się i są do obejrzenia w Izbach Przemysłowo-Handlowych.

CBOM apeluje do wszystkich zakładów przemysłowych, aby przy sporządzaniu zapotrzebowań na maszyny wykorzystwały do maksimum ogłoszone w Biuletynie remanenty maszynowe.

Ceny maszyn zamieszczonych w spisach są ustalane przez CBOM na podstawie komisyjnej wyceny, przy czym za podstawę przyjmuje się cenę nowej maszyny według cen z 1939 roku, uwzględnia się wiek jej, zużycie i zdekompletowanie i przyjmuje jako obowiązujący dla przemysłu państwowego mnożnik 25.

CBOM zwraca również uwagę na konieczność oględzin maszyn przed złożeniem na nie zapotrzebowania.

Zakwalifikowanie niektórych specjalności rzemieślniczych

Izba Rzemieśnicza w Poznaniu podaje wyjaśnienia w sprawie zakwalifikowania niektórych specjalności rzemieślniczych:

1. co do specjalności ślusarstwa samochodowego „szlifowanie tłoków” — zachodzi oczywiście pomyłka, która zostanie urzędowo sprostowana na „szlifowanie bloków”.

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem

Adres dla zwrotu: Administracja „Tygodnika Gospodarczego” Księgarnia Wilak, Poznań Kantaka 10

2. „endlowanie” jest częścią rzemiosła „hafciarstwo” specjalność „merekarstwo”.
3. wyrób krawatów jest rzemiosłem i wchodzi w zakres specjalności „wyrób galanterii z tkanin” — drukowanie zaś tkanin wykonywane sposobem ręcznym zaliczyć należy do specjalności „malarstwa na tkaninach”.

MASZYNY BIUROWE

Bilansówki oraz kasy rejestracyjne

Kupno — Sprzedaż — Przeróbki

Centrala Maszyn i Przyborów Biurowych
Cz. Filipiak, Poznań, św. Marcin 32, tel. 88-19

MEBLE BIUROWE

oraz kompletne pokoje i oddzielne sztuki
poleca okazjnie

Magazyn Mebli ST. JANIĄK

Poznań, Rybaki 6, w podwórzu - Tel. 49-56

MASZYNY — ARTYKUŁY BIUROWE

WARSZTAT NAPRAWY

Wacław Rohowski i S-ka

Poznań, ul. Mielżyńskiego 19.
Tel. 43-25

Cena ogłoszeń za 1 mm na stronie 4-łamowej zł 25,—.

Ogłoszenia przyjmuje dla instytucji i przedsiębiorstw państwowych oraz firm pozostających pod zarządem państwowym „P.A.P.” Polska Agencja Prasowa, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 8 — telefon 42-63.

Redakcja: Izba Przemysłowo-Handlowa
w Poznaniu, ulica Mickiewicza 31
Tel. 518-62, 23-65, 23-66.

Ogłoszenia przyjmuje „PAR” Polska Agencja Reklamy, Fr. Krajna, Poznań, Fr. Ratajczaka 7, Tel. 30-80 i 91-88
i oddziały Kraków, Rynek Główny 46 — Tel. 503-66
Bydgoszcz — Al. 1 Maja 16, Tel. 17-66
Toruń — ul. Mała Garbary 2
Katowice — Warszawska 23, skr. poczt. 790. — Tel. 344-08.

Administracja: Księgarnia Wilak Poznań, ul. Kantaka 10 — Tel. 44-40 45-00.

Konto P. K. O. — V-4085.

Cena numeru 30,— zł, prenumerata kwartalna 300,— zł.